

Folkliga resningar genom tiderna

- tematiskt arbete HiA

Inledning

I historien finns många exempel på folkliga resningar som många gånger har satt igång en dramatisk händelseutveckling. Gemensamt för många resningar är att missnöjet mot en regim vuxit bland befolkningen under lång tid. Till slut blir trycket så starkt att någon form av urladdning skett till exempel genom att man strejkat, demonstrerat eller tagit till vapen.

Formerna för folkliga resning varierar precis som benämningarna. Begreppen **uppror**, **revolt**, **statskupp** och **revolution** innebär alla att någon eller några grupper i landet kräver ekonomiska, politiska och/eller sociala förändringar. Vad som skiljer begreppen åt är svårare att säga. Vissa folkliga resningar kallas till exempel uppror i en historiebok och revolt i en annan.

Syfte

- definiera begreppen uppror, revolt, inbördeskrig, kupp och revolution
- utgå från modeller som beskriver varför det blir revolution och revolutionens olika faser. (Franska revolutionen typexempel)
- närstudera hur Ryska revolutionen passar in i revolutionsmodellerna
- göra en fördjupningsuppgift där en vald folklig resning prövas mot modellerna.

Metod

- informationssökningsprocessen
- källkritisk granskning
- Analysmodeller

Begreppsdefinitioner och källor

När du ställs inför en ny uppgift bör du alltid ta för vana att ta reda på betydelsen av begrepp eller ord som du inte förstår eller känner till. Då är det oftast bästa att använda ett uppslagsverk, ett lexikon eller en ordbok.

Om du använd dig av ett **uppslagsverk** eller **lexikon** kan du få fram allt från korta definitioner till mera omfattande artiklar. Uppslagsverk kan vara av allmän karaktär som t ex.

Nationalencyklopedin eller mer ämnesspecifika som **Bonniers Världshistoria i 21 band**

En **ordbok** kan också vara allmän eller ämnesspecifik. Syftet med ordböcker är att de beskriver språket till skillnad från ett uppslagsverk som vill beskriva världen. De allmänna ordböckerna på svenska hittar du på hylla Fc i biblioteket men du kan också använda Nationalencyklopedin över Internet då den innehåller en ordbok, Nationalencyklopedins svenska eller engelska ordbok.

Uppgift Definiera följande begrepp: inbördeskrig, **kupp**, **revolt**, **revolution**, **uppror**

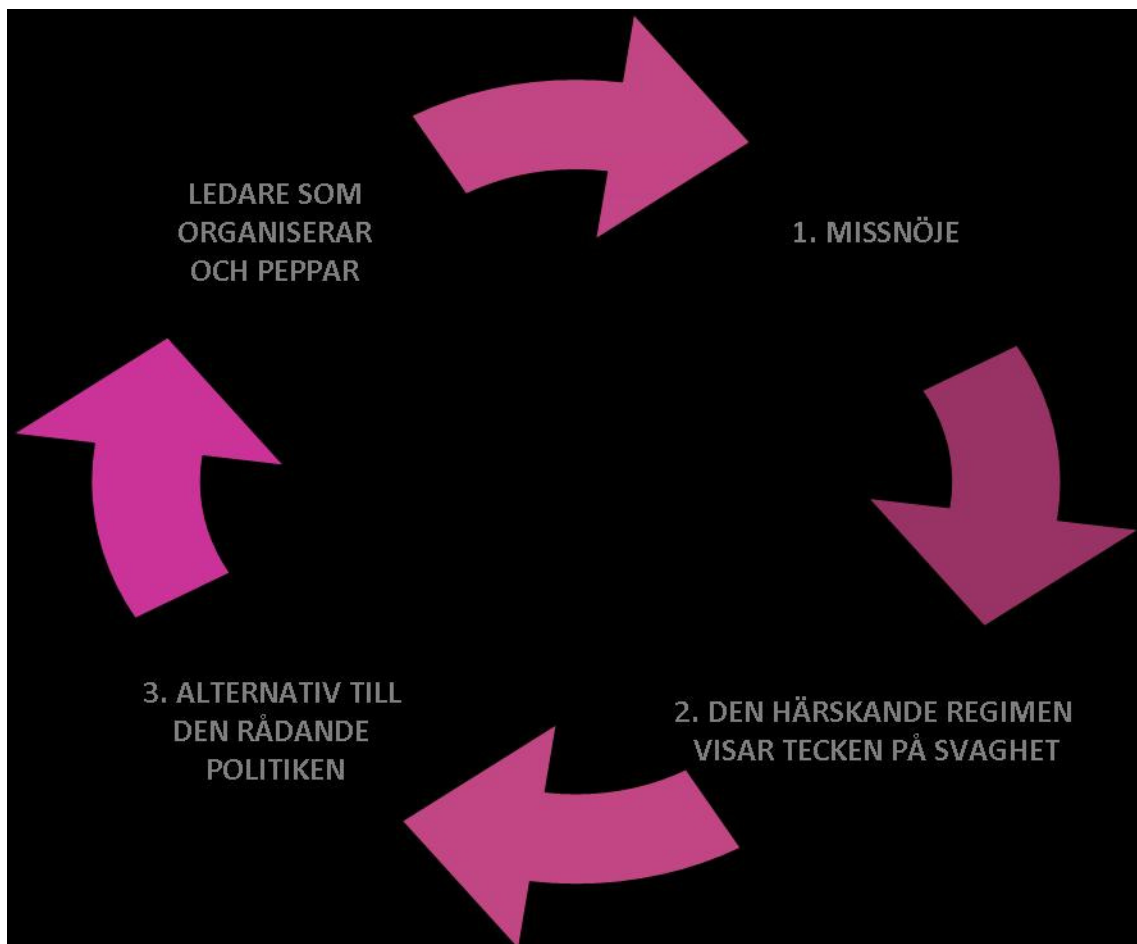
Begrepp	Nationalencyklopedin	Wikipedia. Den fria encyklopedin	Malmström, Sten : Bonniers svenska ordbok	Historisk händelse
Statskupp				
Revolt				
Revolution				
Uppror				

Redogör för skillnaden på en statskupp och en revolt?

Vilka likheter har en revolution och ett uppror?

Förloppet innan revolutionen bryter ut

Modellen visar hur olika förhållanden bidrar till att en revolution kommer till stånd.

Förloppet innan revolutionen i Frankrike bryter ut

Missnöje

Dålig ekonomi

Hjälpen till nordamerikanska kolonisterna i kriget mot Storbritannien hade ökat statskulden eftersom kriget finansierades med lån. 1787 stod man inför ett ekonomiskt sammanbrott som förvärrades av att det rådde kaos inom finansförvaltningen och att lånemöjligheterna var obefintliga. Storbritannien konkurrerade ut franska företag, särskilt i textilbranschen och i textilstäderna blev många arbetslösa.

Spänningar mellan olika samhällsklasser

Borgerskapet, som under hela 1700-talet ökat sin rikedom, var missnöjda med adeln och statsstyret.

Adeln hade under 1700-talet fått kontroll över den centrala administrationen inom stat och kyrka. Detta innebar att de hade ensamrätt på höga ämbeten inom politik, förvaltning och militär. Ämbetena gav makt och inkomster.

I Versailles styrde franske kungen Ludvig XVI enväldigt omgiven av rådgivare som alla var adelsmän. De beslut som fattades gynnade inte borgerskapets ekonomiska intressen utan försvårade handeln. Det borgerskapet ville var att få möjlighet att påverka politiken och ett slut på adelns förmåner

Bönderna utgjorde 80 procent av befolkningen. Under 1700-talets senare hälft försämrades böndernas livsvillkor på grund av nya avgifter och ökande skatter till länsherrar, kyrka och stat. Bönderna tvingades i vissa delar av Frankrike betala upp till 75 procent av vad de tjänade i skatt och avgifter. I och med befolkningsökningen ökade andelen av bönder som inte ägde någon jord och för dem var villkoren ännu värre.

Borgerskapet och bönderna utgjorde tillsammans "det tredje ståndet" eller "de ofrälse" eftersom de betalade skatt.

Adeln och det andliga ståndet utgjorde tillsammans "frälse" eftersom de var befriade från beskattning.

Missväxt

I slutet av 1780-talet slog skördarna fel upprepade gånger vilket resulterade i att brödpriserna steg. Katastrofen var ett faktum för tusentals arbetslösa arbetare och egendomslösa bönder.

Den härskande regimen visar svaghet

Den franska monarkens största problem var att landet hade en skuld på 4 miljarder livres vilket i praktiken innebar att landet stod inför ett ekonomiskt sammanbrott. Eftersom lånemöjligheterna var uttömda blev finansminister Calonne tvungen att skriva ut nya skatter. Han insåg att det inte gick att lägga på bönderna ytterligare skatter utan att riskera bondeuppror. De nya skatterna måste läggas på de privilegierade.

1786 presenterade Calonne ett förslag till kungen som gick ut på att jämna ut skillnaderna mellan stånden. Trots att kungen var enväldig vågade han inte sätta planen i verket utan någon form av godkännande vilket antyder enväldet var rubbat.

Ludvig XIV lät inkalla en församling av prinsar, högadel, präster och höga ämbetsmän för att förslaget skulle accepteras. I förhandlingarna visade det sig att församlingen inte var beredda att godkänna förslaget utan rådde kungen att kalla in generalstånderna. Kungen svarade med att upplösa församlingen.

Detta blev början på konflikten mellan kungen och aristokratin. I takt med att de finansiella problemen blev större blev det uppenbart kungen inte ens kunde lita på stöd från aristokratiska officerskåren.

Den 16 augusti 1788 stoppades tillfälligt alla utbetalningar från statskassan. I denna situation hade kungen inget val. Om inte hela statsapparaten skulle bryta samman måste kungen kapitulera. Den 5 juli 1789 lovade kungen att kalla in generalstånderna. I och med detta var det uppenbart att enväldet var alltför svagt för att stå emot aristokratis krav på inflytande.

Alternativ till den rådande politiken

Upplýsingstidens filosofer hade skapat en idémässig grund som revolutionärerna kunde utgå från. Idéerna om att ett bättre samhälle skulle byggas utifrån förnuft och kunskap gjorde det möjligt att ifrågasätta och kritisera gamla auktoriteter som kung, kyrka och adel.

Filosoferna hade också presenterat teorier om hur en stat skulle styras som borgerskapet kunde använda när de bröt med det gamla samhället.

Fransmannen Montesquieu förordade maktdelning i sin bok "Lagarnas anda". Makten skulle enligt honom delas på tre statsorgan: regenten skulle vara verkställande, parlamentet den lagstiftande och självständiga dom stolar den dömande.

Voltaire föreslog att en enväldig kung skulle styra landet, en upplyst despot. Denne skulle genomföra reformer till nytta för invånarna. Parlamentet skulle motverka furstens makt lite, men endast ett fåtal skulle ha rätt att välja representanter.

Rousseau hävdade naturrätten som innebar att alla människor hade okränkbara fri-och rättigheter. Fursten skulle ingå ett samhällskontrakt med folket. Makten skulle alltid ligga hos folket i dess helhet och fursten skulle fullgöra sina plikter. Beslut skulle tas genom direkt demokrati. Parlamentet, kungen eller tjänstemännen kunde avsättas om de inte lydde den allmänna viljan.

Den amerikanska revolutionens som resulterade i självständighetsförklaringen var inspirerande för revolutionärerna. Den börjar med en uppräknning av de mänskliga fri - och rättigheterna och den grundlag som trädde i kraft 1789 var en tillämpning av Montesquieus maktdelningslära. Den styrande makten utövas av en folkvald president, den lagstiftande makten av kongressen och den dömande makten av Högsta dom stolen.

Ledare som organiserar och peppar

Den grupp som drev på händelseutvecklingen var borgerskapet, det tredjeståndet. Här fanns en samling intellektuella som hade självförtroende att utmana monarkin och adeln. Det var också de som hade deltagit i politiska diskussioner där de formulerat sina krav på politisk förändring. "De trettios kommitté" i Paris intog platsen som en central organisation för den borgerliga eliten.

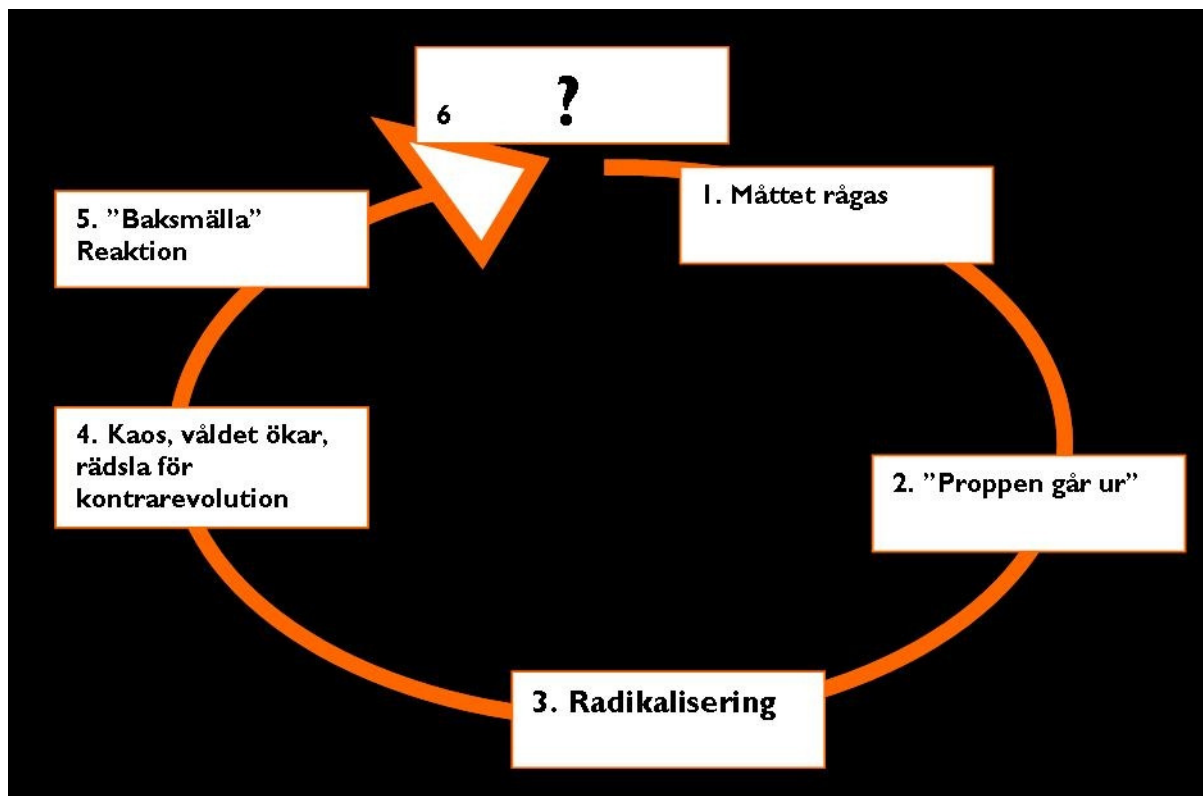
När regeringen kallade in ständerförsamlingen 1789 hade de tänkt att de tre stånden, (det andligaståndet, adeln och tredjeståndet) skulle ha lika många representanter. Tredjeståndet krävde istället att de skulle ha lika många representanter som de två andra stånden tillsammans. De fick igenom sitt krav eftersom regeringen hoppades att tredjeståndet kunde utmanövrera adeln som ju också var missnöjda med kungen.

Flertalet röstberättigade till att utse representanter till ständerförsamlingen var bönder men de som valdes var de som hade stort inflytande och var duktiga på att tala.

När ständerförsamlingen samlades representerades tredjeståndet av 586 representanter som tillhörde borgerskapet, framförallt näringsidkare och jurister. Med valen till ständerförsamlingen hade borgerskapet tagit första steget på vägen mot den politiska ledningen

Faser i revolutionsförloppet

När förutsättningarna för en revolution finns ökar riskerna för att revolutionen ryter ut. Figuren visar hur händelseförloppet utvecklas i olika faser.

Uppgift Utgå från din lärobok och ta reda på vilka händelser som passar in de olika faserna.

Måttet rågas	"proppen går ur"	Revolution radikalisering

Kaos, våldet ökar	"Baksmälla" Reaktion	?

Fallstudie av ryska revolutionen

Ryska revolutionens förutsättningar

informationssökningsprocess, källkritik och analys

Gruppuppgift

Vilka av förutsättningarna för en revolution var uppfyllda 1917?

Grupperna utgår från modellen och bestämda källor. Arbetet dokumenteras i analyschemat.

Klassen delas in i 10 grupper och varje grupp får bestämda källor:

- De två första träffarna på Google
- Två historiska texter ur Alla tiders texter
- Skönlitterärt utdrag
- NE
- Bonniers världshistoria band 16
- Två artiklar från artikelsök
- Avsnittet i läroboken
- Film "Revolutioner – Den ryska revolutionen" D6027
- Landguiden
- Sveriges Radio

Arbetsgång

1. Ta del av källan (läs/lyssna/titta)
2. För över den information källan ger i analyschemat.
3. Vad ger källan inte svar på?
4. Gör en källkritisk analys av källan enligt "Lathund till källkritik"

Tvärgrupp

Redovisa det som ni samlat i analyschemat.

Vilka källor är mest användbara om man vill förstå varför det blir revolution i Ryssland 1917.

Helklass

Rangordna källorna efter vilka som är mest tillförlitliga.

Förutsättningar för den ryska revolutionen

Analyschema

MISSNÖJE	FÖRSVAGAD REGIM
ALTERNATIV	LEDARE SOM ORGANISERAR OCH PEPPAR

Fördjupningsuppgift

Fördjupningsarbete under veckorna.....

Häftiga politiska omvälvningar är ett intressant och viktigt inslag i den politiska historien. De kallas ofta för revolutioner. Även om de blossar upp i helt olika tider och olika sammanhang har de gemensamma drag. Studier av hur revolutioner uppkommer och utvecklas visar ofta att de följer en och samma modell.

Syftet med det här arbetet är att närstudera olika revolutioner enligt samma analysmodell.

Förutsättningar och formella krav

Ditt arbete ska resultera i en skriftlig rapport där du redogör

för revolutionen utifrån fyra aspekter (nedan)

Du bör använda källor som hittat med hjälp av sökmotorer, webbkataloger och bibliotek.

12 pkt Times New Roman

1,5 radavstånd

Försättsblad med titel, namn och klass

Innehållsförteckning

Källförteckning längst bak

Arbetets omfång 3-5 sidor

Välj en av revolutionerna:

Gandhi och Indien (1947)

Ungern (1956)

Revolutionen på Cuba (1959)

Kongo (1963)

Tjeckoslovakien (1968)

Rumänien (1989)

Bakgrund – varför?

Missnöje

Den härskande regimen visar tecken på svaghet

Ledare som kan organisera revolutionen och peppa

Alternativ till den rådande politiken

Förlopp

Måttet rågas

Proppen går ur

Revolution – radikalisering

Kaos, våld, rädsla för kontrarevolution

Baksmälla, reaktion

Slutsats

Är den politiska omvälvningen en revolution?

(resonera om bakgrund och förlopp stämmer med modellen. Hur förhåller sig förloppet till definitionen av begreppet revolution?)

Vem vann och vem förlorade på förändringarna?

Vilka blev de bestående konsekvenserna av revolutionen?

(ekonomiskt, politiskt och socialt perspektiv)

Diskussion

Hur skulle världen ha sett ut om revolutionen inte hade ägt rum?